

Милош КОВАЧЕВИЋ*

МОГУ ЛИ ПРЕДЛОЗИ *ОД* И *ДО* БИТИ СИНОНИМИ?

Сажетак: У раду¹ се показује да, упркос томе што им је основно значење антонимско, предлози *од* и *до* у одређеним контекстима могу бити синоними, као нпр. : *Партизан је на корак до/од титуле*. Анализа супституентности и релативне синонимности ових двају приједлога у реферату се проводи на богатом материјалу из публицистичког стила (првенствено из новинарског подстила) савременог српског књижевног (стандардног) језика.

Кључне ријечи: предлози, антонимност, синонимност, акузативна конструкција, квантификативни детерминатор, циљни оријентир

1. Предлози *од* и *до* у свом основном, системском, значењу заправо су антоними.

Тако је предлогу *од* основно значење „место почетка кретања, пружања, простирања” (РСЈ 2007: 853), а предлогу *до* – „место завршетка кретања или простирања, протезања у непосредној близини, односно у сфери, области онога уз чије име предлог стоји” (РСЈ 2007: 289). Или, прецизније метајезички речено: предлог *од* као примарно има аблативно, а предлог *до* – адлативно значење. У србистичкој и/или сербокроатичкој литератури, ни научној ни стручној ни рјечничкој, нигдје се не помиње могућност синонимне употребе ових двају предлога. Теоријски би се међутим могла претпоставити таква могућност с обзиром на чињеницу да литература помиње могућност постојања синоантонимије, под коју се подводи „синонимска употреба антонима, нпр. *полупун – полупразан, полушала – полузбиља*” (Драгићевић 2007: 273-274).

---

* Проф. др Милош Ковачевић, редовни професор на Универзитету, Источно Сарајево

¹ Рад је урађен у оквиру пројекта 148024 *Српски језик и друштвена кретања*, који финансира Министарство науке Републике Србије.

2. Да таква могућност не остаје само у сфери теорије, показују примјери синонимне употребе датих предлога, при чему је она – та синонимна употреба – остварена уз ненегирање постојања њихових антонимских семантичких компоненти. Друкчије речено, реализована синонимија датих предлога никад у потпуности не укида и присуство семантичких антонимских компоненти датих предлога. Синонимија ових предлога остварује се, наиме, на подлози њиховог антонимског значења. Ево, прије детаљнијег разјашњења овог специфичног типа синонимности, најубичајенијих – а у публицистичком стилу врло фреквентних² – синтагми са синонимском употребом приједлога *од* и *до*:

(1) а) ДО

На корак до магистратуре, опседнут истраживањима (Вечерње новости, 15. 4. 2007, 15: поднаслов); Срећни Реал *на корак до* титуле (Куир, 10. 6. 2007, 22: наслов); Ђоковић *на корак до* Надала (Блиц, 3703, 5. 6. 2007, 1: наслов); Љубоја *на корак до* Звезде. (Прес, 20. 7. 2007, 27: наслов); Италија *на корак до* превремених парламентарних избора (Вечерње новости, 23. 1. 2008, 14: наднаслов); Кадети *на корак до* Европског првенства (Политика, 33905, 29. 3. 2008, 23: наслов); Бока *на корак до* Милана (Блиц, 3895, 12. 12. 2007, 36: наслов); *На корак до* вештачког живота (Политика, 33865, 9. 2. 2008, КУН, 8); *На корак до* сна (Куир, 20. 3. 2008, 12: наслов); Радикали *на корак до* власти (Данас, online, 21. 5. 2008: наслов); Одбојкашице *на корак до* Олимпијаде (www.RTV.co.yu, 21. 5. 2008: наслов); итд.

б) ОД

Манчестер *на корак од* нове титуле (Блиц, 4033, 4. 5. 2008, 39: наслов); Трофејни тренер Партизана Љубиша Тумбаковић *на корак од* прве титуле са Шандуном. (Вечерње новости, 24. 7. 2006, 24: наднаслов); Крстајић *на корак од* титуле (Блиц, 3654, 15. 4. 2007, 26: наслов); Голгетер Расинга *на корак од* преласка у Манчестер Сити (Вечерње новости, 27. 7. 2007, 43: наднаслов); Партизан *на корак од* сензације (www.

² Списак извора дат је на крају рада. Међу примјерима, мимо оних из датих извора, наводе се и они успутно забиљежени са различитих интернет сајтова, или из ТВ емисија.

б 92. net, 2. 1. 2008: наслов); Црна Гора *на корак од* кандидатуре [за НАТО] (Вијести, online, 4. 4. 2008: наслов); Партизан *на корак од* „фајнел фора” (Политика, 33912, 5. 4. 2008, 24: наслов); Саркозијеви синови *на корак од* политике (Вечерње новости, 26-27. 4. 2008, 14: наднаслов); ФМП *на корак од* финала (Политика, 33937, 3. 5. 2008, 23: наслов); *На корак од* трагедије (Дан, on-line, 1. 2. 2008: наслов); Одбојкашице *на корак од* Пекинга (www. b 92. net/Sport, 21. 5. 2008: наслов); Одбојкашице Србије *на корак од* пласмана на ОИ (www. RTS. co. yu, 21. 5. 2008: наслов); итд.

Наведени примјери показују да је контекст употребе предлога *од* и *до* потпуно подударан, и да су у таквом контексту предлози *од* и *до* међусобно замјењиви. Сви наведени примјери представљају беспредикатске конструкције најчешће реализоване у новинским насловима, наднасловима или поднасловима. Предлог *од* или *до* увијек у тим исказима долази иза акузативне предлошко-падежне конструкције *на корак*³ с тим да се именицом испред које предлог стоји вазда обиљежава *циљ* који је надамак остварења. Постоје, дакле, нужна рестриктивна ограничења – у лексикологији позната као селективна рестрикција (Згуста 1991: 107) – у реализацији контекста који омогућавају синонимност ових двају предлога. Зато се и синонимија датих предлога може подвести једино под непотпуну или контекстуалну синонимију. Оно што је подударно

³ У насловима се сусрећу и случајеви синонимности предлога *од* и *до* уз номинативни облик именице *корак*, као нпр. : *Корак до* Гавранчића (Вечерње новости, 30. 1. 2008, 47: наслов); *Корак до* баража (Вечерње новости, 17. 1. 2008, 44: наслов); Гавранчић *корак од* Звезде (Политика, 33846, 30. 1. 2008, 22: наслов); Реал *корак од* титуле (Вечерње новости, 28. 4. 2008, 23: наслов); Пред њим, *неколико корака од парадног улаза*, блистао се рибњак (Вијести, 24. 5. 2008, додатак АРТ, стр. VII); и сл.

За разлику од синтагми с акузативном конструкцијом *на корак* у којима су *од* и *до* готово увијек међусобно замјењиви, у синтагмама с беспредлошком употребом именице *корак* много су бројнији случајеви несупституентности од случајева супституентности предлога *од* и *до*, што потврђују и сљедећи примјери:

Корак до подвига (Вечерње новости, 3. 1. 2008, 37: наслов); *Корак до* историје (Вечерње новости, 28. 4. 2008, 26: наслов); *Неколико корака до* посла (Блиц, 30. 4. – 2. 5. 2008, Б 5: наслов); Само *корак до елите* (Вечерње новости, 3. 2. 2008, 32: наслов); Остао је *још само корак до* Светске групе Фед купа. (Вечерње новости, 3. 2. 2008, 32); *Корак до славе* (Вечерње новости, 23. 1. 2008, 35: наслов); *Корак до* акција (Вечерње новости, 24. 1. 2008, 10: наслов); и сл.

у значењу наведених синтагми и с једним и с другим предлогом јесте а) *остварење близине реализације генитивном именицом именованог циља*, б) *квантитативно значење именице* којом се обиљежава та (блиска) удаљеност од циљног локализатора.

Остаје, међутим, питање да ли оба предлога на исти начин изражавају ту близину. Предлог *до* подразумева **приближавање** *остварењу именованог циља* на само „(један) корак”, док предлог *од* подразумева **достигнутост** *блиске удаљености од зацртаног циља* на само „(један) корак”. Друкчије речено, и један и други предлог подразумијевају да је циљ „надохват руке”, с тим да је та „надохватност” посматрана с различитих тачки гледишта: с адлативним предлогом *до* из *перспективе досезања* циља (из перспективе пута који води ка циљу) а с аблативним предлогом *од* из *перспективе* (у замисли) *досегнутог* циља, тј. из перспективе одмакнутости од циља. Или сажетије речено, тачка гледишта при употреби предлога *до* јесте *поглед унапред* (*поглед ка циљу*), а тачка гледишта при употреби предлога *од* јесте *поглед уназад* (*поглед од циља*). Циљни локализатор је оба пута исти, а и размак од локализатора је оба пута исти (блиско растојање), али је тачка из које се одмјерава тај размак различита, и увијек заснована на антонимској семантичкој (прагматичкој) компоненти. Уз то, перспективизацијски статус циљног локализатора насупротан је („антониман” је) семантици с њим комбинованог предлога. Тако одмјеравање растојања од именованог циља као адлативне тачке гледишта подразумијева употребу аблативног предлога *од*, а одмјеравање растојања од неименоване тачке до генитивном именицом означеног циља захтијева употребу адлативног предлога *до*. Укратко речено: употреба предлога *до* подразумијева адлативну, а предлога *од* – аблативну перспективизацију одмјеравања удаљености од циљног локализатора. При том је „*тачка удаљености*” од *циљног локализатора* *подударна без обзира да ли се одмјеравање врши с „погледом ка циљу” или „с погледом од циља”, што и представља основ синонимије ових двају предлога*. У питању је, фрегеовски речено, подударност у значењу а разлика у смислу (Фреге 1975: 97-116), односно подударност у денотативном а разлика у сигнификативном значењу, јер се и једним и другим предлогом обиљежава иста тачка удаљености од циљног локализатора (тј. исти референт), али различито посматран: једном из перспективе окренутости ка циљу, а други пут из перспективе окренутости од циља.

2. 1. Та антонимска перспективизација одређења тачке удаљености од циљног локализатора много је очигледнија у синтагмама с именицама за мјерне просторне јединице, као нпр. :

(2) *На само хиљаду метара од Ватикана*, упркос снажним протестима Римокатоличке цркве, Мадона је одржала концерт у Италији (Блиц, 4057, 8. 5. 2008, 27); Немци су били *на 80 километара од Москве* кад је Стаљин наредио да се на Црвеном тргу одржи војна парада. (Вечерње новости, 15. 3. 2008, 33); Немци су пришли *на осамдесет километара од Москве* (Вечерње новости, 15. 3. 2008, 33); Исписујем ове редове у Суботици, *на седам или осам километара ваздушне линије од границе Мађарске* (Побједа, online, 9. 2. 2008: Култура); Кажу да је то *на осмом километру* Старог обреновачког пута *од центра* Београда (Политика, 33685, 19. 8. 2007, 19); Све се то одвијало *на 150 метара од места* где су били смештени Стефанови родитељи. (Курир, 31. 7. 2007, 11); Једна израелска ракета пала је *на само километар од места* у Бејруту где сам био смештен (Вечерње новости, 17. 7. 2006, 3); Његово тело рониоци су пронашли у четвртак после три сата претраге *на свега пет метара од обале*. (Прес, 22. 7. 2006, 9); Несрећа се догодила *на само десет метара од његове куће* (Прес, 20. 7. 2007, 10); и сл.

У наведеним реченицама удаљеност од именованог циља тачно је одређена „мјерном” именицом нужно праћеном неиспустивим (најчешће) бројним детерминатором. У свим примјерима остварено је просторно одмјеравање из перспективе именованог локализатора, тј. из перспективе „погледа од циља”. Због тога је у свим наведеним примерима употребљен искључиво циљни аблативни предлог *од*. Одмјеревање удаљености се, међутим, може вршити и из супротног правца: од неименованог а досегнутога мјеста до именованог циљног локализатора. Због тога би се у већем броју примјера предлог *од* могао замијенити предлогом *до*, као нпр. : Немци су били *на 80 километара од* Москве → Немци су били *на 80 километара до* Москве; Исписујем ове редове у Суботици, *на седам или осам километара ваздушне линије од* границе Мађарске → Исписујем ове редове у Суботици, *на седам или осам километара ваздушне линије до* границе Мађарске. Супституција предлога *од* предлогом *до* није, међутим, у свим случајевима обична, као нпр. : Једна израелска

ракета пала је *на само километар од места* у Бејруту где сам био смештен → *Једна израелска ракета пала је *на само километар до места* у Бејруту где сам био смештен. (Не)обичност супституције очито је у директној вези са семантиком глагола у предикату: уз статичке глаголе по правилу је необична употреба адлативног предлога *до*, док би уз поједине динамичке глаголе посебно уз оне код којих је наглашена семантичка компонента адлативности (као нпр. *прићи*) чак требало да буде обичнија (јер је системнија) употреба адлативног предлога јер тада долази до конгруенције глаголске и предлошке компоненте „адлативности”, иако се у употреби и ту усталио аблативни предлог *од*, као нпр. : Немци су *пришли на осамдесет километара од* Москве → Немци су *пришли на осамдесет километара до* Москве, и сл.

За наведене конструкције с мјерним јединицама праћеним неиспитивим квантификатором у функцији одређења удаљености мјеста „догађања” од циљног локализатора нисмо пронашли ниједна примјер с реализованим предлогом *до*, мада је таква могућност системски могућа, а у појединим случајевима чак контекстуално и „примјеренија” од остварене. Примјеренија, зато што подразумејева комбинаторност подударних а не антонимских семантичких компоненти предлога и наведеног глагола. У свим случајевима „именичка мјерна јединица” са квантификативним детерминатором у функцији „одмјеривача” просторног растојања од циљног локализатора употребљена је у акузативној форми с предлогом *на*, баш као и полазни примери с именицом *корак*, од којих смо и почели анализу синонимности предлога *од* и *до*.

2. 2. Предлози *од* и *до* – подразумејевајући увијек различиту тачку гледишта у одмјеравању „величине” удаљености (не)чега од циљног локализатора – не реализују се само у безглаголским конструкцијама, него и у оквиру предикатских реченица са семантички различитим глаголима у предикату. Најбројнији су примјери с различитим статичким (нединамичким) глаголима у предикату (најчешће с глаголом *бити* и *налазити се*). Уз те глаголе акузативна конструкција *на корак* по правилу долази у функцији предикатива, а уз њу је подједнако обична употреба и предлога *од* и предлога *до* (с тим да је у нашем корпусу чешћа употреба предлога *од*). У датим реченичним контекстима – изузме ли се различита перспективизацију одмјеравања удаљености од циља – наведени су приједлози потпуно синонимни, па самим тим и међусобно замјењиви, што потврђују и сљедећи забиљежени примјери:

(3) а) ДО

Италија *се налази на корак до* превремених парламентарних избора. (Вечерње новости, 23. 1. 2008, 14); Вршчани *су били на корак до* изненађења. (Вечерње новости, 11. 2. 2007, 37); Бивши тренер Партизана *на корак је до* званичне промоције наследника Хавијера Клементеа (Вечерње новости, 20. 12. 2007, 48); Србија *је на корак до баража* за СП у Хрватској (Вечерње новости, 17. 1. 2008, 44); ...иако *сам* у сваком нашем мечу *била на корак до* тријумфа. (Вечерње новости, 21. 8. 2007, 47); Драган Маршићанин тврди да *се налазимо један⁴ корак до* расписивања избора. (Политика, 32426, 14. 2. 2004, А 6); итд.

б) ОД

Владимир Вермезовић, бивши тренер Партизана, налази се на корак од клупе црногорског шампиона Зете (Вечерње новости, 13. 6. 2007, 46); Без повређених Драгићевића и Бакића, црвено-бели застали на корак од изненађења (Вечерње новости, 20. 4. 2008, 30: поднаслов); Хавијар Клементе се налази на корак од клупе репрезентације Ирана (Вечерње новости, 27. 1. 2008, 29); Иако је трансфер био на корак од реализације, 33-годишњи нигеријски интернационалац није прошао лекарске прегледе. (Вечерње новости, 30. 1. 2007, 47); Ако Пољаци освоје шест бодова против Јерменије и Финске, биће на корак од Е[вропског] П[рвенства] (Блиц, 3703, 5. 6. 2007, 34); ...у финалу купа са Црвеном Звездом... смо били на корак од подвига. (Вечерње новости, 2. 8. 2006, 47); Никола Жигић је на корак од Валенсије. (Блиц, 3764, 5. 8. 2007, 25); Како незванично сазнајемо, клубови су на корак од договора да Гојко одмах пређе у Херту (Вечерње новости, 18. 1. 2008, 48); То што је сада на корак од тога да постане премијер, довољно говори да је ... (Курир, 22. 11. 2007, 4); И Федерер је морао да призна да је био на корак од амбиса. (Блиц, 3931, 20. 1. 2008, 45); Срамота нас је због свега што се десило и то у тренутку када смо били на корак од Реала.

⁴ Примјер је специфичан по томе што је квантификативна именичка синтаagma „један корак“ употребљена у беспредлошком акузативу, а не као сви остали примјери уз акузативни предлог *на*.

(Блиц, 4002, 31. 3. 2008, 29); Он је на корак од лудила (РТС 1, 1. 1. 2008, 22 h, превод филма „Национално благо”); На корак смо од освајања оба трофеја. (Курир, 29. 4. 2008, 22); Била сам на корак од славе, а онда сам се за непун сат тотално удаљила. (Вечерње новости, 7. 4. 2008, 22); Мислим да би у том случају били на само корак од освајања вредног трофеја. (Блиц, 3959, 17. 2. 2008, 42); Ивица Краљ је на корак од руског Ростова. (Вечерње новости, 4. 8. 2007, 47); На корак од градске вреве мирише „море” (Политика, 33663, 28. 7. 2007, 28); ...црно-бели су на трокорак од Мадрида 2008. (Вечерње новости, 20. 3. 2008, 48); Била је Србија на корак од победе против Немачке. (Вечерње новости, 1. 6. 2008, 32); итд

Уз нединамичке глаголе (уз глаголе некретања) именица *корак* с имплицитним ели експлицитним квантификатором „један” остварује се готово искључиво у акузативној форми с предлогом *на*. Синонимска употреба предлога *од* и *до* у предикатским реченицама с нединамичким глаголима у предикату подразумева, дакле, постојање истих рестриктивних услова као и у анализираним безглаголским конструкције, па би се разматране (1) безглаголске конструкције могле сматрати трансформима глаголских с елиптираним копулативним или семикопулативним глаголом (*бити* или *налазити се*) у предикату.

2. 3. Уз динамичке префигиране глаголе кретања семантика самога префикса требало би да предодређује избор предлога уз акузативни израз *на корак*. То тим прије што при реализацији мјесних глаголских синтагми с префигираним глаголима кретања семантичка компонента из префикса по правилу захтијева редупликацију у примарној семантичкој компонентом предлога из одредбене предлошко-падежне конструкције (в. о томе исцрпно у Ковачевић 1992). Друкчије речено, префигирани глагол семантиком префикса реира семантички еквивалентну предлошку форму именице (као нпр. : *Одлазим од куће*; *Долазим до обале* и сл.). У нашем корпусу сусрећу се – чак подједнако често – примјери и са конгруенцијом и са инконгруенцијом префиксалне и предлошке семантичке компоненте, односно и примери с предлогом *од* и примери с предлогом *до* као контекстуални синоними:

(4) а) ДО

Ако победе, наши делфини *доћи ће* само *на корак до* првог места. (Вечерње новости, 18. 7. 2007, 43); ...који је *дово-*

де на корак до пласмана у првих 10. (Куир, 11. 1. 2007, 21); Била је то лепа прилика да *дођемо на корак до* ТОП 16. (Политика, 33828, 12. 1. 2008, 20); Са три нова бода, црвено-бели би *дошли на два корака до* Партизана? (Вечерње новости, 28. 11. 2007, 47); Челси се *приближио само на три корака до* Манчестер јунајтеда. (Вечерње новости, 7. 4. 2008, 26); Спектакуларном победом кошаркаши Партизана *стигли су на корак до* понављања успеха од прошле године – пласмана у топ 16 фазу Евролиге (Блиц, online, 26. 1. 2008); Манчестер јунајтед на „Олд трафорду” рутински савладао Вест хем и *дошао на корак до* нове титуле (Вечерње новости, 4. 5. 2008, 3: београдско издање); итд.

б) ОД

Манчестер јунајтед на „Олд трафорду” рутински савладао Вест хем и *дошао на корак од* нове титуле (Вечерње новости, 4. 5. 2008, 3: издање за унутрашњост); Захваљујући победи у миксу против Француске наша тениска репрезентација *стигла на корак од* пласмана у финале Хопман купа (www.danas.co.yu/3. 1. 2008: наднаслов); „Пантери” су искористили испуцавање црвено-белих и присебним нападом *пришли на корак од* друге победе, девет секунди пре краја продужетка. (Вечерње новости, 8. 5. 2008, 45); Тријумфом над Билбаом фудбалери Реал Мадрида *дошли су на корак од* новог наслова првака Шпаније (Вечерње новости, 28. 4. 2008, 23); Русиња је чак успела да обезбеди две сет лопте и *стигне на корак од* поравнања резултата (Дневник, online, 3. 2. 2008); Одбојкашице савладале Тајван и *доиле на корак од* пласмана у Пекинг (Куир, 22. 5. 2008, 23); итд.

Очекивало би се да се уз префигиране глаголе кретања реализује само предлог *до*, јер његово адлативно значење „конгруира” са истим значењем префикса, па је због тога и његово навођење задато значењем префигираног глагола. Друкчије речено, конструкција с предлогом *до* улази у рекцијски оквир наведеног глагола, баш као што у тај оквир улази и акузативна конструкција с предлогом *на* (*на корак*). Међутим, као што се види, у употреби нису ријетки ни примјери с предлогом *од*, чије је значење антонимно у односу на значење глаголског префикса. Из тога происходи да остварење тих синтагми (с антонимских односом зна-

чења префикса и предлога: *до* – *од*) не зависи од значења самога глагола, јер је „насупротивно” његовој рекцији. У оваквим примјерима цијела супстантивна синтагма с регираном акузативном формом (која подразумева семантичку конгруенцију адлативне компоненте префикса и акузативног предлога *на*) придружује се глаголу, при чему он свој рекцијски утицај испољава само према надређеном (акузативном с предлогом *на*), али не и према подређеном (генитивном с предлогом *до*) члану синтагме. Из тих разлога у реченицама с генитивном конструкцијом с предлогом *од* (4. а) та конструкција зависи и од префигираног глагола (улази у његов рекцијски оквир), а у реченицама с генитивном конструкцијом *до* (4. б) та конструкција зависи само од именице *корак*. Зато генитивна предлошка конструкција у датим случајевима, осим што подразумева различиту перспективизацију одмеравања удаљености од наведеног циљног локализатора, подразумева и различите функције генитивне предлошко-падежне конструкције: она с предлогом *до* има приоритетно адвербијалну функцију (јер улази у рекцијски оквир глагола), док она с предлогом *од* има искључиво адјективну функцију (јер се остварује насупрот рекцијског утицаја глагола, везујући се искључиво за именицу).

2. 3. 1. Има, међутим, глагола који рекцијски искључују употребу именице *корак* или које друге квантификативним детерминатором праћене именице у акузативу с предлогом *на*. Из тога онда нужно проистиче да акузатив с предлогом *на* није једина форма уз коју се остварује синонимност предлога *од* и *до*. Тако глагол *делити* у предикату реченице захтева субјекатску номинативну форму именице којом се означава „одстојање” од циљног локализатора, а уз ту именицу у пракси се сусреће синонимна употреба и једна и друга генитивна предлошко-падежна конструкција, што потврђују и сљедећи примјери:

(5) а) ОД

Најјаче кошаркашке узданице Србије *од* нове златне медаље на Европском првенству *дели* још само један *корак* (Вечерње новости, 15. 7. 2007, 29); Србију *дели* још само *мали корак од* пласмана у бараж за Светско првенство за рукометаше (Политика, 33833, 17. 1. 2008, 19); *Од* четвртфинала је *деле два гема* (Политика, 33965, 31. 5. 2008, 23); Још *60 минута деле* црвене *од* успешно завршених квалификација (Вечерње новости, 17. 1. 2008, 44); ... *делила* нас је, такорећи, *једна лопта од* успеха (Јурир, 10. 1. 2008, 22); ... али је *Ђукића само неколико тренутака делило од* прве победе на

клуби „орлова” (Курир, 25. 5. 2008, 23); Само три минута делила од победе наш национални тим (Вечерње новости, 25. 5. 2008, 30); и сл.

б) ДО

...још *само један корак* нас *дели до* остварења снова (Блиц, 3703, 5. 6. 2007, 32); Реал Мадрид *дели* још *само неколико корака до* одбране шампионске титуле. (Вечерње новости, 21. 4. 2008, 23); ...коначно је испунила свој сан, па је *дели само неколико дана до* тренутка када ће постати поносна мама близанаца (Курир, 9. 2. 2008, 17); Чинило се да ће наши играчи покварити промоцију Ђанију Трапатонију на селекторској клуби Ирске, али *до* тога их *је делило само три минута* (Вечерње новости, 25. 5. 2008, 30); и сл.

Уз глагол *д (иј)елити* увијек се наводи „препрека” коју треба савладати е да би се остварио именовани циљ. Та препрека по правилу је обиљежена мјерним именичким јединицама праћеним неиспутивним квантификативним детерминатором. При томе, глагол *д (иј)елити* својом реакцијом предодређује навођене генитива с предлогом *од*, док реакцијски искључује употребу генитива с предлогом *до*. И поред тога уз овај глагол у употреби се сусреће и реакцијски „искључујућа” конструкција с предлогом *до*. Када та конструкција долази директно иза глагола *д (иј)елити*, тешко да се она може сматрати нормативном, тј. стандарднојезички исправном (као нпр. : *...још само један корак нас дели до остварења снова). Ако је, међутим, генитивна конструкција с предлогом *до* у дистантном положају у односу на глагол *д (иј)елити* а у контактном с квантификативном именицом или именичком синтагмом, онда она као неконгруентни атрибут представља дио супстантивне синтагме која се као цјелина додаје глаголу (као нпр. : Реал Мадрид дели још само неколико корака до одбране шампионске титуле), чиме се искључује реакцијски утицај глагола, па самим тим постаје неупитна и нормативна вриједност таквих реченица.

2. 3. 2. Осим именице *корак* у акузативу с предлогом *на* уз префиксирание глаголе кретања употребљавају се и неке друге именице увијек праћене неиспутивним квантификативним детерминатором које подразумевају блискост реализације именованог циља, и уз које се синонимно могу употријебити генитивне конструкције с предлогом *од* или *до*, као нпр.:

(6)

При резултату 3: 5 Ђоковић је лоше почео, Федерер је изборио 0-30 и *стигао на два поена од* [→ до] *сета*. (Б 92 Спорт/Вести: интернет, 25. 1. 2008); Ана је веома снажно напала своју вршњакињу и *стигла на два поена од* [→ до] *освајања сета*. (Блиц, 3938, 27. 1. 2008, 42); Србија се у петак против Румуније *налазила на само један гем од* [→ до] *испадања* (Дневник, online, 3. 2. 2008); Овим тријумфом Рома је, бар тренутно, *дошла на само три бода од* [→ до] *Интера* (Блиц, 3987, 16. 3. 2008, 43); итд.

Иако су уз наведене супстантивне акузативне синтагме с предлогом *на* у корпусу забиљежени само примјери генитивних конструкција с предлогом *од*, у свима њима је уобичајена (а у неким чак и системнија и уобичајенија) употреба и генитивне конструкције с предлогом *до* као синонима, на што недвосмислено упућује и њихова ничим неометена супституентност (потврђена у загради са стрелицом).

2. 4. Предлози *од* и *до* синонимно се могу употријебити и уз супстантивне синтагме с експлицитно наведеним квантификативним детерминаторима са значењем остварљивости максималне или минималне количина онога што именица означава, као нпр. :

(7)

Време данас суво и сунчано са *највишом температуром до* [→ од] 12 степени (ТВ Коперникус, 5. 2. 2008, 12 сати). Минимална температура 3 степена Целзијуса, *максимална до* [→ од] 5 степени Целзијуса (Вечерње новости, 5. 3. 2008, 47); Минимална температура око 4 степена Целзијуса, а *максимална до* [→ од] 17 степени Целзијуса. (Вечерње новости, 24. 2. 2008, 31); Минимална температура око 3 степена Целзијуса, а *максимална до* [→ од] 14 степени Целзијуса (Вечерње новости, 21. 2. 2008, 47); Максимална температура 7 степени Целзијуса, а *минимална до* [→ од] 18 степени Целзијуса (Вечерње новости, 3. 3. 2008, 47); Вође не контролишу потпуно своје бираче, а *највећи утицај до* [→ од] 80 одсто. (Вечерње новости, 29. 1. 2008, 4: поднаслов); Вишегодишња расправа о увођењу *ограничења брзине* на аутопутевима у Немачкој [*највише*] *до* [→ од] 130 километара, још није завршена. (Блиц, 3938, 27. 1. 2008, 9); и сл.

Мада су уз наведене супстантивне синтагме с обавезним (најчешће експлицираним) квантификативним детерминатором максимализације или минимализације у корпусу забиљежени само примјери генитивних конструкција с предлогом *до*, у свима њима је могућа употреба и генитивне конструкције с предлогом *од*, с тим да предлог *од* означава тачан степен количине, тј. управо онолики колики обиљежава бројни квантификатор уз генитивну именицу⁵, док предлог *до* изражава распон реализације степена количине лимитиран горњом или доњом границом означеном бројним квантификатором уз генитивну именицу. Иако примјери с предлогом *од* (које смо као релативне синониме реконструисали у загради са стрелицом) нису у корпусу забиљежени, њихову системност потврђује квантификатор максимализације, односно минимализације количине, јер управо предлог *до*, за разлику од предлога *од*, наглашава не скаларност, тј. лимитативност остваривости степена количине онога што означава именица уз коју тај квантификатор долази.

2. 4. 1. Сродне су наведеним и супстантивне елиптиране конструкције с генитивним изразима с предлозима *од* или *до*, али интензификованим. У овим се конструкцијама, наиме, испред предлога *од* или *до* увијек употребљава и интензификатор *и*, као нпр. :

(8)

Савет *и од* [$\rightarrow$ *и до*] 1000 евра (Вечерње новости, 12. 7. 2007, 3: наслов); Казне *и до* [$\rightarrow$ *и од*] 10 година (Вечерње новости, 4. 12. 2007, 25); Казна *и до* [$\rightarrow$ *и од*] 500 евра (Вечерње новости, 19. 12. 2007, 3: наслов); ... ко вози без дозволе казниће се затвором *и до* [$\rightarrow$ *и од*] годину дана (Вечерње новости, 4. 1. 2008, 5); Камата *и до* [$\rightarrow$ *и од*] 29, 88 одсто (Вечерње новости, 5. 2. 2008, 5: поднаслов); Казне *и до* [$\rightarrow$ *и од*] 500. 000 динара (Курир, 6. 2. 2008, 15: наслов); Попусту за летњу гардеробу *и до* [$\rightarrow$ *и од*] 30 одсто (Блиц, 4064, 4. 6. 2008, 8-9: наслов); и сл.

И један и други предлог у датим супстантивним елиптираним исказима најчешће егзистенцијалног типа подразумева скаларност: предлогом *од* наглашава се количинска лимитативност (горња граница, максималан степен остварења количине), а предлогом *до* скаларност с лимитативношћу. Друкчије речено: обје конструкције подразумевају

⁵ Или индеклинабилна лексема *одсмо/посмо*.

степеновано остварење количине, али она с интензивираним предлогом *од* исказује максимализовану лимитативност с имплицираном скаларношћу, док она с интензификованим предлогом *до* изражава скаларност количине с имплицираном максимализованом лимитативношћу обиљеженом партитивном генитивном синтагмом (најчешће састављеном од броја који управља именицом у генитиву⁶).

2. 5. Иако и сами тек уз строго рестриктивне услове остварују синонимност, предлозима *од* и *до* у одређеним контекстима могу бити конкурентни и неки други оријентациони предлози⁷, што потврђују и сљедећи примери:

(9)

Спуштање је ишло добро, све до на два-три метра изнад [→ од// до] земље. (Вече-рње новости, 6-7. 1. 2008, 21); Драма у кањону Таре, на десетак километара испод [→ од// до] Мојковца према Ђурђевића Тари, почела је прекјуче пре подне (Курир, 25. 11. 2006, 7); На метар изнад [→ од// до] облака (Политика, 33956, 22. 5. 2008, 44: наслов); На прузи Суботица – Београд, пет километара од Сремских Карловаца [→ до Сремских Карловаца / пред Сремским Карловцима/ испред Сремских Карловаца], јуче нешто после 18 сати дошло је до директног судара две локомотиве. (Курир, 25. 8. 2007, 11); Транспортни хеликоптер ... срушио се на десетак километара од Скопља [→ до Скопља / испред Скопља / пред Скопљем] (Блиц, 3924, 13. 1. 2008, 6); и сл.

Између предлога *од* и *до*, с једне стране, и наведених конкурентних оријентационих предлога, иако су они овдје контекстуални синоними, ипак постоји једна битна разлика. Предлозима *од* и *до* указује се на одмјеравање од циљног локализатора без импликације о ком дијелу локализатора се ради, док се код конкурентних предлога увијек означава просторни однос према некој од страна (горњој, доњој, предњој или задњој) локализатора. Из тога онда нужно проистиче да је конкурентност пред-

⁶ Ако то опет није у питању индеклинабилна лексема *одсто* / *посто*.

⁷ Овдје нас занимају само случајеви у којима неки од предлога може бити конкурентан (синониман) истовремено и предлогу *од* и предлогу *до*, тј. случајеви у којима се неки други предлог укључује у синонимски однос с оба предлога, док изостају доста бројни случајеви у којима неки од предлога ступа у конкурентски однос само с предлогом *од*, или само с предлогом *до*.

лога *од* и *до* с наведеним типом оријентационих предлога могућа само уз локализаторе којима се може одредити страна локализације, док код циљних (непредметних) локализатора који такво одређење искључују (као нпр. побједа, тријумф, финале, снови и сл.) конкурентност изостаје (уп. нпр. : *На корак до/ од побједе*, али не: **На корак пред/испред подједе*).

3. Да закључимо. Иако су примарно антоними, предлози *од* и *до* у строго рестриктивним синтаксичко-семантичким условима могу бити и синоними. Најчешће се то остварује у оквиру спацијалне акузативне предлошко-падежне конструкције с предлогом *на*, типа: *Они су на корак до/од финала*; *Налазе се на три километра од/до града*; *Она је била на два гема до/од побједе у томе мечу*, и сл. Именица или њен детерминатор (најчешће исказан количинским прилогом или бројем) у акузативној конструкцији мора експлицитно наглашавати количину, јер се на основу те количине идентификује размак од циља обиљеженог именицом уз генитивни предлог *од* или *до*. Избор предлога *од* или *до* зависи при том само од тога да ли је именицом у генитиву обиљежен у свијести досегнути циљ од кога се одмјерава раздаљина (тада се употребљава предлог *од*) или је том генитивном именицом обиљежен циљ као оријентир који се жели досећи (тада се употребљава предлог *до*). Предлогом *од* изражава се, дакле, размак посматран од циља (с погледом уназад, с погледом од циља) а предлогом *до* исти размак али посматран према циљу (с погледом унапријед, с погледом према циљу). Друкчије речено: употреба прелога *до* подразумемијева адлативну, а предлога *од* – аблативну перспективизацију одмјеравања удаљености од циљног локализатора.

ИЗВОРИ

- Блиц – Блиц, дневне новине из Београда.
 Вечерње новости – Вечерње новости, дневне новине из Београда.
 Вијести – *Вијести*, дневне новине из Подгорице
 Дан – *Дан*, дневне новине из Подгорице
 Данас – *Данас*, дневне новине из Београда
 Дневник – *Дневник*, дневне новине из Новог Сада
 Курир – *Курир*, дневне новине из Београда.
 Побједа – *Побједа*, дневне новине из Подгорице
 Политика – *Политика*, дневне новине из Београда.
 Прес – *Press*, дневне новине из Београда.

ЛИТЕРАТУРА

Драгићевић 2007: Рајна Драгићевић, *Лексикологија српског језика*, Београд: Завод за уџбенике.

Згуста 1991: Ladislav Zgusta, *Priručnik leksikografije*, preveo s engleskog Danko Šipka, Sarajevo: Svjetlost.

Ковачевић 1992: Miloš Kovačević, Prefiksacija i njen uticaj na formu i semantiku sintagme, u knj. *Kroz sintagme i rečenice*, Sarajevo: Svjetlost, 53-63.

РСЈ 2007 – *Речних српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.

Фреге 1975: Gotlib Frege, О смислу и nominatumu, *Ideje*, br. 1 (Beograd), 97-115.

Miloš KOVAČEVIĆ

CAN PREPOSITIONS 'OD' AND 'DO' BE SYNONYMOUS?

Summary

There is no mention of possible synonymous usage of prepositions 'od' and 'do' in Serbian or Serbo-Croatian lexicographic and grammatical descriptions. In this paper the author proves that prepositions, which are antonyms in their primary meaning, can also be contextual, i. e. partial synonyms. That is mostly realized within the accusative prepositional-case construction with the preposition 'na' (Eng. on), e. g. *Oni su na korak do/od finala. Nalaze se na tri kilometra od/do grada. Ona je bila na dva gema do/od pobjede u tome setu.* Noun or its determiner in the accusative construction have to explicitly emphasize quantity because the interval from the goal noun denoted beside genitive preposition 'od' or 'do', is being identified based on that quantity. Selecting the preposition 'od' or 'do' then depends on whether genitive noun in mind denotes reached goal from which the distance is measured (preposition 'do' is used). Therefore, preposition 'od' expresses the interval observed from the goal (looking backwards, looking from the goal) while preposition 'do' expresses same interval but observed towards the goal (looking forward, to the goal).